FARA ARMÂNEASCĂ

FREAMĂTUL EMIGRĂRII

FRĂMÂNTĂRILE ROMÂNILOR MACEDONENI DIN ȚARĂ ȘI DIN MACEDONIA

——Vasile MUȘI——

Cui nu-i place să plece! Acesta era refrenul ce se auzea peste tot, dela așezarea refugiaților greci din Asia Mică, în Macedonia. Sentință definitivă și implacabilă, contra căreia nu exista cale de atac!

Cu puterea lor nativă de pătrundere a lucrurilor, Românii macedoneni și-au dat seama că, ceea ce vedeau cu ochii nu era un rău trecător și cu care se putea lupta. Adversitățile ce le stăteau în față, nefiind de scurtă durată, ci de natură permanentă și definitivă, făceau inutilă orice încercare de rezistență . In special, Românii din regiunile Vodena, Veria, Caterina, Meglenia - regiuni deosebit de bogate și prin aceasta, cu atât mai expuse invaziei refugiaților înfometați - au fost cei dintâi care înțeleseră că stânca dislocată, fatal va provoca în prăvălirea ei, alte dislocări de stânci mai mici ce-i vor sta în cale.

In fața acestui adevăr verificat de când e lumea, lor nu le rămânea decât o singură cale de ales: să-și strângă corturile și să plece. Unde?

Odată pusă întrebarea, inima și sufletul lor au și ales drumul de urmat, singurul drum care simțeau că-i va duce la limanul mântuirii. Era drumul reîntoarcerii lor la sânul Patriei mume, dela care au fost zmulși de vitregia soartei, din timpuri imemorabile. Astfel, ideea emigrării lor în Tară încolțește.

Farmecul acestei idei, fluid magnetic cu rezonanțe ancestrale, era irezistibil. La un moment dat, întregul românism din Macedonia fuse cuprins de o sfântă beție. Acest reviriment năprasnic venea într'o perioadă de profundă depresiune. Când se vedeau mai cumplit loviți de soartă, naufragiați fără speranță, ideea revenirii în Tară i-a făcut să întrezărească măreața înălțare a ființei lor etnice. Aveau în față viziunea clară a viitorului lor pe care îl simțeau îmbinat indisolubil cu viitorul întregului neam românesc. Cu o frenetică înviorare de suflet, bătrâni și tineri, femei și copii, nu avea alt subiect de discuție decât emigrarea și iarăși emigrarea.

"Armătura morală care regizează evoluțiile popoarelor, este creată prin acumulațiuni ereditare de lungă durată. Legăturile mistice cu strămoșii, constituiesc sufletul colectiv al popoarelor. In împrejurări grave, când existența rasei este amenințată, bunăoară, acest suflet colectiv ia conducerea tuturor sforțărilor. Istoria ne arată lămurit neputința rațiunii în timpul marilor evenimente. In asftel de împrejurări, rațiunea exercită o acțiune foarte restrânsă asupra conduitei, pentrucă elementele biologice, afective și mistice care ne conduc sunt mult mai puternice decât ea" (Dr. Gustav le Bon, Role de la psychologie des peuples dans leur histoire).

Acesta este cazul tipic al clipelor premergătoare emigrării.

După scurta perioadă de sugestie și auto-sugestie în care ideea emigrării era răspândită în toate părțile, discutată pe toate fețele și îmbrățișată de întreaga suflare românească din Macedonia, reprezentanții comunității române din Veria, au lansat un apel către toți intelectualii macedo-români stabiliți în Tară. In acest apel din 23 Februarie 1923, după ce se arată situația precară creată Românilor prin invazia refugiaților, se cerea să se intervină pe lângă guvernul român pentru:

1. A se admite intrarea Macedo-românilor în Tară.

2. A se interveni pe lângă guvernul grec pentru libera lor ieșire din Grecia;

3. A se admite colonizarea și a se înlesni, pe cât va fi cu putință, transportul și instalarea lor în Tară.

In același timp, Românii din Meglenia, din Vodena și din jurul Gramaticovei, au început a trimite scrisori și apeluri identice, pe la compatrioții lor stabiliți în Tară.

Scriitorul lucrării de față, fiind personal sesizat de către unul din promotorii ideii de emigrare și fără îndoială, cel mai mare animator al acestei mișcări, d-l George Celea, pe atunci conducător necontestat al grupului de Români din regiunea Gramaticova-Vodena, dând curs sugestiilor lui, am publicat în revista, "Tribuna Românilor de peste hotare" - pe care atunci o redactam cu o pleiadă de distinși intelectuali macedo-români un articol intitulat "Aromânii și minoritățile Dobrogei Noi".

Tendința acestui articol era de a face simpatică așezarea Macedo-românilor în această provincie și de a netezi terenul, prevenind adversitatea pe care o bănuiam și la care ne așteptam din partea minorității bulgare, pruncul răsfățat al politicienilor noștri.

..."Izgoniți de urgia stăpânitorilor în mâna cărora au părăsit întreg avutul și căminurile lor din Macedonia, Românii macedoneni se îndreaptă spre diferite centre din Cadrilater, aducând cu ei exemplul hărniciei, onestității și al cumpătării, însușiri care de altfel, se

MACEDONENI

pot observa și la populația actuală a Cadrilaterului.

Ce-i mână pe acești Români să-și caute refugiul tocmai în mijlocul unei populațiuni față de care ar trebui - s'ar crede - să aibă mai degrabă o legitimă repulsiune, ca una care evocă prin originea rasei sale, amintirea tiraniei din care de abia s'au putut smulge?

Faptul acesta trebue să fie cunoscut de toți cei care se îngrijesc de viitorul acestui neam și mai ales, trebue să fie cunoscut de populația minoritară din Dobrogea Nouă.

Aromânii resimt covârșitoarea influență a mediului social în care au trăit vreme îndelungată, alături de elementele balcanice de origină slavă și turcă, cu care mai totdeauna au avut relațiuni de bună vecinătate.

Astfel, Românii aceștia, fericiți că pot scutura un jug, revenind la pământul străbun, poartă cu dânșii, totuși, mistica țesătură a amintirilor de tot felul, zămislite dintr'o conviețuire de secole și putem zice, chiar dintr'o suferință cu multe laturi comune.

Familiarizați deci cu moravurile acestor popoare pe care le-au părăsit în Macedonia, dar cu care se reîntâlnesc pe pământul Patrtiei mume, Românii-macedoneni sunt singurii care pot înțelege mai bine viața, obiceiurile și sufletul populației minoritate din Cadrilater.

Pentru aceste minorități deci, colonizarea Cadrilaterului cu Românii-macedoneni crează regimul cel mai ușor de suportat și care poate împăca anumite considerațiuni de amor propriu ale lor, cu interesele noastre de stat.

Căci, dacă înțelegem să menajăm în modul cel mai larg posibil și să acordăm toate drepturile care să asigure libera desvoltare etnică a acestor minorități, aceasta nu se poate concepe decât în măsura în care toleranța noastră coincide cu promovarea propriilor noastre interese naționale și de stat.

Credem că și minoritățile Cadrilaterului nu pot avea aspirațiuni care să depășească acest cadru de temeinică armonizare a intereselor noastre reciproce" (V. Muși, Tribuna României de peste hotare, Martie 1924).

Mișcarea de emigrare generalizându-se în Macedonia grecească, Românii de acolo au hotărît convocarea unui congres care a avut loc la Veria, în luna Noembrie 1924.

Aci, s'a dezbătut pe larg și sub ochii autorităților grecești problema stabilindu-se că viața pentru Români, în condițiile create, nu se mai poate prelungi.

Ajunsă la cunoștința coloniei macedo-române din capitală, hotărîrea congresului a provocat o vie frământare în rândurile intelectualilor, mai ales. Cei bătrâni, mai rutinari, ezitau să-și asume răspunderea unei mișcări noi, de așa proporții. Dar nici nu puteau lua atitudine fățișă împotriva unui curent real. Obosiți pe de o parte, de numărul anilor de frământări și lupte din trecutul lor, era explicabil ca acești venerabili bătrâni să fie mai puțin mobili în înbrățișarea ideilor noi.

De altă parte, judecând prin prisma trecutului lor plin de amintiri duioase de care cu greu se poate lepăda un om, ei nesocoteau prezentul. Si, tocmai când era nevoie de cea mai mare încordare de voință și hotărîre pentru a ajunge la bun capăt, ei recomandau o prudență ce provoca tot felul de șovăeli. Rezerva lor nu era vătămătoare numai prin ea însăși ci și prin aceea că, influențând indirect pe o bună parte din elementele active, energiile macedo-române hotărîte să susțină curentul de emigrare s'au simțit, la un moment dat, foarte reduse ca număr.

Emigrarea era considerată drept lichidarea definitivă a întregului românism în Balcani și aceasta pricinuia abținerea multora de a avea o atitudine precisă și clară față de apelurile desnădăjduite, sosite de dincolo.

Pentru neutralizarea acestor temeri, am publicat un articol în care, între altele, scriam:

"Oricât de hulit ar fi pământul acela în care dorm somnul de veci moșii și strămoșii noștri, eroii și martirii noștri, sunt încredințat că acest pământ sacru, mai dispune de atâta putere mistică de atracție și de vrajă, ca să țină legați de el, mare parte a Românilor pentru ca teama de lichidare a chestiunii noastre în Balcani să fie nejustificată și în orice caz, discuțiunea ei prematură, pentru multă vreme încă.

Deci să avem viziunea clară a nevoilor reale și actuale ale fraților noștri; să căutăm a da tot concursul acelora care nu se pot împăca cu condițiunile unui mediu social înăbușitor și, închinându-ne cu sfioasă smerenie în fața celor ce vor urma să fie continuatorii tradiției noastre, pe plaiurile străbune, să-i încurajăm și să-i sprijinim prin fapte!! (V. Muși, Trib Rom 1925).

Motivele decisive care pledau pentru susținerea emigrării erau trei:

1. Românii hotărîți să emigreze, din moment ce nu mai puteau trăi în locurile de baștină, ar fi emigrat, cu sau fără sprijinul nostru. Fenomenul acesta al emigrării nu este ceva nou la Macedo-români.. Datorită lui avem azi colonii din cele mai importante, până și în Statele Unite ale Americii.

2. Printr'o dirijare bine chibzuită a acestei emigrări în Tară, se obținea un îndoit rezultat: definitiva aranjare a emigranților și totodată, consolidarea etnică a Dobrogei Noi.

3. Prin formarea unui nucleu puternic de Aromâni în Tară, deși paradoxal în aparență se asigura o mai bună sprijinire a celor rămași în urmă.

Faza acestor discuțiuni aprinse și vehemente ciocniri de păreri, a luat sfârșit în ziua de 3 Ianuarie 1925 când, curentul pentru sprijinirea emigrării și așezarea Românilor-macedoneni în Dobrogea Nouă, s'a cristalizat prin întemeierea unui comitet de inițiativă pe baza următorului:

"Astăzi 3 Ianuarie 1935 subsemnații Cons. Noe, Vasile Mușí Dumitru, Babuș, Petre Marcu, St. Hagigogu, N. Balamaci și Dionisie Dumitru, sesizați fiind de scrisorile și adresele venite dela frații noștri din regiunile Meglenia, Vodena, Veria, care cer cu insistență să intervenim pe lângă guvernul român, pentru a li se asigura emigrarea în Tară, fiind nevoiți altfel a se expatria în alte țări; luând cunoștință de această stare de lucruri, ne constituim într'un . Comitet de inițiativă cu scopul de a face demersurile necesare pentru realizarea doleanțelor acestor frați.

Ca atare, hotărâm a alcătui un memoriu spre a-l prezenta guvernului român și a lua contact cu d-nii: Prim-ministru, ministru Domeniilor și Agriculturii, ministrul de Finanțe, ministrul de Externe precum și cu toți șefii partidelor de opoziție, pentru asigurarea de loturi în Tară, despăgubirilor pentru avutul ce emigranții vor lăsa în urma lor, înlesnirea călătoriei emigranților, finanțarea colonizării prin credite ieftine și cu termen lung, pentru plata loturilor și achiziția inventarului necesar.

Comitetul va putea coopta orice persoană care ar fi socotită că poate ajuta scopului propus.

(ss) C. Noe, V. Mușí, P. Marcu, D. Babuș, N. Balamaci, St. Hagigogu, Dionisie Dumitru.

Imediat după constituire, Comitetul și-a început activitatea, redactând un memoriu în sensul celor consemnate în procesul-verbal de mai sus. Prezentând acest memoriu ministrului de Domenii de atunci, neuitatul Alexandru Constantinescu și expunându-i verbal situația precară și impasul în care se aflau frații de dincolo, membrii Comitetului au remarcat dela început, impresia adâncă produsă în sufletul acestui român cu inima caldă și mintea pătrunzătoare, care nu cunoștea sovăiala în hotărări când era vorba de interesele superioare ale neamului.

"Cele ce-mi spuneți - întrerupe el - nu sunt decât epilogul fatal al tragediei din 1913. Veniți aici, căci țara aceasta este și a voastră și trebuie să vă primească. Din partea mea vă asigur că aveți tot sprijinul".